

УДК 81'38:801.81(73):159.954.3(045)

## ОБРАЗ МОЛОДОЇ ДІВЧИНИ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПІСЕННОМУ ФОЛЬКЛОРИ

Сташко Г. І.

Київський національний лінгвістичний університет

*Статтю присвячено вивченню лінгвостилістичних засобів створення образу молоді дівчини в американській фольклорній пісні, зокрема окреслено їхні функції. Виокремлено стилістичні засоби семасіології, синтаксису та фонетики, які формують образ дівчини в американському пісенному фольклорі. Встановлено, що музичний, соціокультурний та історичний аспекти увиразнюють жіночі образи.*

**Ключові слова:** американський пісенний фольклор, образ дівчини, стилістичні засоби семасіології, фонетики, синтаксису.

*Сташко Г. И. Образ молодой девушки в американском песенном фольклоре. В статье исследованы лингвостиллистические средства создания образа молодой девушки в американской фольклорной песне. Обозначены их функции, выделены стилистические средства семасиологии, синтаксиса и фонетики, которые оптимально формируют образ девушки в американском песенном фольклоре. Установлено, что музыкальный, социокультурный и исторический аспекты делают женские образы более выразительными.*

**Ключевые слова:** американский песенный фольклор, образ девушки, стилистические средства семасиологии, фонетики, средства синтаксиса.

*Stashko H. I. The image of a young girl in American song folklore. The present article deals with the stylistic means of creating the image of a young girl in American folk songs, their image-creating functions in folk song texts have been analyzed in particular. In this respect, stylistic means of semasiology, syntax and phonetics that help to create the image of a young girl in American song folklore are defined. It is proved that historical, music and cultural aspects in the complex investigation of young girl images are of great importance.*

**Key words:** American song folklore, girl image, stylistic means of semasiology, syntax, phonetics.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** На сьогоднішній день однією з актуальних проблем в історичній, філософській, соціологічній, лінгвістичній та культурологічній царині є гендерні дослідження та образність. До фокусу зору вчених соціологів та філософів здебільшого потрапляють культурні та соціально-психологічні параметри, які обумовлюють стереотипні уявлення про чоловічі та жіночі якості, їхню ієрархію та роль у суспільстві, ставлення суспільства до індивіда на основі гендерних відмінностей. Для фольклористики – це новий, проте перспективний аспект осмислення фольклорних текстів. З цієї позиції особливий інтерес для нас становить питання лінгвостилістичних та екстралінгвістичних засобів створення жіночих образів в американському пісенному фольклорі (далі – АПФ), а саме як стилістичний арсенал у вдалому музичному супроводі може створити потрібні національно-етнічні стереотипи та відновити етапи еволюції жіночих образів в суспільстві.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** показав, що жіночі образи в американському фольклорі привертали увагу як зарубіжних (М. Е. Brown, С. R. Farrer, R. A. Jordan, S. J. Kalcik, L. Kerschen, К. М. McAndrews, С. Асірян), так і українських (В. А. Дмитренко, Н. І. Панасенко, А. С. Птушка,

Л. В. Сазанович, О. В. Ткачик) дослідників, проте образ молоді дівчини в американській фольклорній пісні практично не досліджений.

**Актуальність** дослідження зумовлена спрямуванням сучасних етнопоетологічних та лінгвопоетологічних студій на розкриття взаємозв'язку між культурою і мовою, що віддзеркалений в американському фольклорі, зокрема і пісенному.

**Метою** наукової розвідки є аналіз лінгвостилістичних засобів створення образу молоді дівчини в американських фольклорних пісенних текстах, що виступає **матеріалом** дослідження, з урахуванням соціокультурного та історичного чинників.

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання:** вивчити та визначити інвентар засобів стилістичної семасіології, стилістичного синтаксису та стилістичної фонетики, що беруть участь у створенні образу дівчини в АПФ; встановити соціокультурні та історичні чинники впливу на створення образу дівчини в АПФ; обґрунтувати комплексний підхід до інтерпретації образності.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Жіночі образи в АПФ найширше представлені палітрою образів дівчини. Зумовлено це кількома факторами. По-перше, ця категорія інформаційно найактивніше представлена в соціумі, до неї спостерігається великий інтерес з боку чоловічої статі. Адже здебільшого жінка є адресатом, а чоловік звертається до неї або описує її в пісні. Крім того, майже всі авторські пісні написані поетами-чоловіками.

По-друге, дівчина часто викликає полярні почуття, від кохання до ненависті, тоді коли мати, наприклад, має лише позитивний образ. Саме почуттєва база є основною причиною створення пісень.

Розглянемо основні типи образу дівчини та засоби їх створення в АПФ, спираючись на праці провідних вчених [2; 3; 4; 5; 6; 7] для інтерпретації отриманих результатів.

Ми виокремили ключові пісні зі збірників АПФ [8; 9; 10] та згрупували їх за критеріями. Багато пісень підпадають під кілька критеріїв одночасно, тому ми орієнтувалися на основну сюжетну лінію в пісні. Крім того, образи з негативною поведінкою не несуть чистого негативу, дівчина замальовується як вродлива та кохана, проте не лояльна до хлопця з певних причин. Отже, образи дівчини можна згрупувати таким чином (від поширених до непоширених):

- 1) образ коханої дівчини;
- 2) образ померлої дівчини;
- 3) образ вродливої дівчини;
- 4) образ вірної дівчини;
- 5) образ закоханої дівчини;
- 6) образ зраженої дівчини;
- 7) образ зрадниці;
- 8) образ меркантильної дівчини;
- 9) образ сміливої дівчини;
- 10) образ нареченої;
- 11) гумористичний образ;
- 12) образ сумної дівчини;
- 13) асоціальний образ дівчини;
- 14) іронічний образ;
- 15) образ жорстокої дівчини;
- 16) образ дівчини-вбивці.

Звернемося до більш детального аналізу кожного типу образу дівчини. Найчисельнішою групою є образ коханої дівчини, який вдало розкривається в таких піснях, як "Oh Susanna", "Cindy", "The Yellow Rose Of Texas", "Down In The Valley", "Buffalo Gals", "Enraptured I Gaze", "Dear Evelina, Sweet Evelina", "Sourwood Mountain", "You Are My Sunshine". Кохання до адресата кожної пісні виражається різними засобами. Епітети підкреслюють вдалі риси (*sweet voice; sweet Cindy; my true love*), зовнішня краса описана метафорами (*she is a yellow rose* та *she is the sweetest rose; she is an angel; my true love is a blue-eyed daisy*) та порівняннями (*eyes as diamonds, eyes like dew; she's fair as a rose, like a lamb she is meek*). Повтори тих частин, які містять стилістичні фігури, інтенсифікують певні риси характеру чи зовнішності коханої дівчини (*you are my sunshine, my only sunshine*). Крім того, повтор фраз, де хлопець освідчується в коханні, «гіперболізує» його почуття (*I've sworn that I'll love her for ever and ever; I asked her if she'd be my wife, be my wife, be my wife*). Повтор імені (*Cindy, Cindy; dear Evelina, sweet Evelina*) є поширеним явищем для АПФ, він підкреслює повагу до дівчини. Завдяки полісиндетону в "The Yellow Rose Of Texas" створюється враження нескінченного щасливого життя з коханою:

*Oh now I'm going to find her, for my heart is full of woe,*

*And we'll sing the songs together, that we sung so long ago*

*We'll play the bango gaily, and we'll sing the songs of yore,*

*And the Yellow Rose of Texas shall be mine forevermore.*

Авторські пісні мають ексклюзивні стилістичні засоби, які прикрашають жіночі образи. Оксюморон *sweet poison of love* в "Enraptured I Gaze" лаконічно описує і присьму, і неприємну сторони кохання, додаючи відчуття поєднання кислого та солодкого, білого та чорного.

Інверсія при відповідному лексичному наповненні фрази привертає увагу та робить образ дівчини виразним або підкреслює почуття (*we nevermore will part; my senses enchanted are lost in delight* та безпосередня назва пісні в "Enraptured I Gaze"). Емфатичні конструкції також виносять почуття до дівчини на перший план (*I do love my love*).

Як показали результати дослідження, ті частини тексту, де йдеться про саму дівчину та про почуття до неї є найбільш насиченими в плані стилістичних засобів. Наприклад в пісні "Dear Evelina, Sweet Evelina" в рядках, що знаходяться в безпосередній близькості, є інверсія, епіфора, простий повтор, дві метафори, епітет, не враховуючи слів про кохання. Таке поєднання засобів створює потужну емоцію, неземне кохання до адресата:

*Lives fond Evelina, the sweet little dove, the pride of the valley,*

*the girl that I love.*

*Dear Evelina, sweet Evelina, my love for thee shall never, never die.*

Трохи уособлено стоїть образ сумної дівчини в "Red River Valley". Кохана сумує за хлопцем, який їде далеко та зізнається в коханні. Хоча в створенні образу приймають участь ті ж самі засоби, на кшталт епітета (*sweet smile*) та метафори (*they say you are taking the sunshine that brightens our pathway a while*), сум від розлуки відчувається в кожному слові (*leaving, adieu, miss, lonely, sad, grief, breaking, pain*).

Образ вродливої дівчини ("Black Is The Color Of My True Love's Hair", "The Colorado Trail", "Ida Red", "Shady Grove", "Dark Eyes") має схожий алгоритм опису. Акцент робиться на метонімії (*Dark Eyes, talk to me!*), епітеті (*eyes of ecstasy, eyes of love and fear; true eyes, dear eyes* та *gleaming eyes of love; wondrous hair*), гіперболі (*prettiest girl you've ever seen*) та метафорах (*Dark Eyes, you stole my heart*). Численні прикметники, які описують красу, поєднуються з майстерними метафоричними порівняннями (*Cheeks as red as a blooming rose, eyes the prettiest brown; she's the darling of my heart, prettiest girl in town*) для яскравішого ефекту. Прийом порівняння (*eyes like the stars above; eyes like a morning star; cheeks like a rose; her lips are like a rose so fair* та *that girl is sweeter than gingerbread*) малює принцеса та водночас акцентує увагу на людських цінностях. Повтор, як правило, охоплює найважливіші нотки в пісні. Якщо для опису вроди важливі прикметники, то повтор прикметників та частин тіла (*Black, black, black is the color of my true love's hair* в однойменній пісні) є підсиленням ключових елементів створення образу вродливої дівчини. Кохання читається

між рядків, хоча пряме зізнання відсутнє. Можливо, юнак знаходиться на стадії захоплення дівчиною та соромиться зізнатись в коханні. Велика кількість пісень з такими образами свідчить про рожеві окуляри, через які всі закохані дивляться на світ та помічають лише добре. Гіпербола в піснях такого типу в комплексі з метонімією (*For eternity, Dark eyes, talk to me!*) чи літотою (*There ain't no girl in this whole world prettier than mine*) доводить правильність нашого припущення.

Образ меркантильної дівчини (“Bicycle Built For Two”, “Pretty Saro”), як не дивно, схожий на образ вродливої дівчини. Але фокус робиться на негативній відповіді через відсутність багатства. Аналіз не виявив специфічних засобів, які б ёмко змалювали меркантильність.

Образ померлої дівчини (“Annie Lisle”, “Rattlesnake Mountain”, “The Colorado Trail”, “Silver Dagger”, “Lilly Dale”, “Cowboy Jack”, “Charming Beauty Bright”) переважно створюється саме на емоціях печалі та горя, що йдуть від юнака, який втратив свою кохану. Метафоричне порівняння в описі його стану, коли він дізнається про смерть коханої (*the tears from my eyes fell like showers of rain*) та повтор слів зі значенням смутку (*pity, pity me*) передають його горе. Ономатопея (*sigh*) є потужним інструментом точної та лаконічної передачі емоцій. Перифраз (*when he reached the prairie he found a new made mound*) та евфемізми (*they sadly told him that they laid his loved one down*) використовуються для опису факту смерті, вони знижують градус реальності жакливого кінця. Нотки суму примножуються завдяки опису природи, що сумує. Епітети (*lonely prairie* в “Cowboy Jack”; *lonely night, dark sky, dark stormy night*), ономатопея (*weep all you little rains, wail, winds, wail*) виражають те, що на душі у хлопця. Контраст вроди, кохання та смерті дає вибух емоцій, чому сприяють епітети (*and he learned to love a maiden with eyes of Heaven's own blue*), метафоричне порівняння (*eyes like a morning star* та *cheeks like a rose*) тощо.

Образ закоханої дівчини (“The Cruel War”) кардинально відрізняється від образу коханої дівчини. Пісень з таким образом небагато, до того ж, вони бідні на стилістичні засоби, за винятком стилістичного синтаксису, як-то повторів (*I want to be with him from morning till night, I want to be with him, it grieves my heart*) чи інверсії (*men's clothes I'll put on*). І навіть в наведених прикладах видно, що образ закоханої дівчини є інтегральною частиною образу сміливої дівчини (“The Cruel War”), тому інверсія описує її наміри. В комплексі це дає споріднений образ вірної та відданої дівчини (“The Cruel War”, “Midnight Special”, “She Wore A Yellow Ribbon”). Говорячи про дівчину, яка є закоханою, варто відзначити базову умову: дівчина давно закохана. Такий образ притаманний сюжетам, де треба чекати та підтримувати хлопця у важку для нього хвилину своїм перевіренним коханням. Можливо, це еквівалент образу друга, який відсутній у цій категорії. Побуває думка, що дружби між чоловіком та жінкою не існує. Саме такі пісні її підтверджують.

На наше переконання, жіночий образ детально вимальовується тоді, коли засоби стилістичного синтаксису підсилюють засоби стилістичної семасіології. Ізольовано засоби стилістичного синтаксису виконують функцію ритму та в комплексі з музикою розпорошують ключові образи. Ймовірних причин відсутності засобів стилістичної семасіології дві: закохані дівчата говорять лише про коханих та традиційне ставлення до чоловіків як до несентиментальних істот. Крім того, військова тематика, популярна за часів воєн та в післявоєнний період, змушувала сприймати чоловіка як грубого та неемоційного [1]. Як показали результати дослідження, пісні, популярні в часи війни, здебільшого мають образи коханих. Їх співали солдати для укріплення бойового духу та через ностальгію.

Продовжуючи військову тематику, звернемося до пісні “Soldier, Soldier, Will You Marry Me?”, де є гумористичний образ дівчини, яка так хотіла вийти заміж за солдата, що готова була купити для хлопця все: від капелюха до штанів. Та, як виявилось, він вже був одружений та мав трійко дітей. За рахунок чого досягається комічний ефект? Зевгма на початку (*Soldier, soldier will you marry me, with your musket, fife and drum?*) та в кінці пісні (*Oh, how can I marry such a pretty girl as you, with a wife and three kids back home?*) у вигляді діалогу між дівчиною та хлопцем швидше натякає на договір, ніж на кохання. Інверсія та емпатична конструкція на початку кожного куплету з описом дій дівчини підкреслюють перевернутість традиційного перебігу процесу закоханості: *Off to the haberdasher she did go, as fast as she could run*. Жвава мелодія та ритм не дають шансів на серйозність намірів. У схожому ключі створюється образ обраниці в пісні “Billy Boy”, якій не судилося стати дружиною через вік. Саме ця деталь підкреслена метафорою на початку історії (*She's the joy of my life, she's a young thing*) та в кінці (*There's a twinkle in her eye, she's a young thing*), а також веселою розв'язкою сюжету (– *How old is she now, Billy Boy, Billy Boy? – Three times six and four times seven, twenty-eight and eleven, she's a young thing and cannot leave her mother*).

Образ нареченої у “Wait For The Wagon” є серйозним, на відміну від нареченої в попередній пісні. Цьому сприяє вертикальний контекст та використання відповідних стилістичних засобів. Пісня часів освоєння нових територій, в якій знайшлося місце романтиці. Образ дівчини ідеально вписується в загальний сюжет. Епітети при звертанні до дівчини (*sweet Phyllis, my dear lovely bride*) доповнюються гіперболою (*where the blossoms smell the sweetest*) та метафоричним порівнянням (*we'll take a ride where the river runs like silver*) при описі природи в тих краях, куди вони разом поїдуть (*Together, on life's journey we'll travel till we stop. And if we have no trouble, we'll reach the happy top*).

Образ нареченої, яка так нею і не стала, тому що вбила свого коханого, має сильніші елементи образу дівчини-вбивці в “The Banks Of The Ohio”. Кохання підтверджує лише персоніфікація (*I asked my love to take a walk*), тоді як сцена вбивства підкреслена ономатопеєю (*I cried, “My God, what have I done?”*) для надання реальності прозріння від скоєного та

гіперболою (*I wandered home 'tween twelve and one*), яка показує неадекватність стану дівчини. Каяття та кохання до хлопця умовно реабілітують дівчину, і її образ не сприймається так негативно.

Інший приклад – це образ жорстокої дівчини в пісні "Katie Cruel", який привернув увагу перевернутим сприйняттям, насамперед завдяки інверсії в імені дівчини. Слово *cruel* (жорстокий) в імені дівчини має негативне забарвлення, але сам образ викликає позитивні емоції. Причиною є контрастивний стиль опису її життя та характеру. Кардинальні зміни відбулись через кохання (*I go through the woods to my heart's desire*), а незламність дівчини приємно вражає (*I know who I love, and I know who does love me; I know where I'm going, and I know who's going with me*), вона підкріплена одразу кількома засобами: анафорою, полісиндетоном та емфатичною конструкцією. Водночас зовнішність дівчини яскраво зображена за допомогою метафоричних порівнянь (*eyes as bright as coal, lips as bright as cherry*) та метафори (*they called me the roving jewel*), які остаточно трансформують образ, переносячи фокус з імені дівчини на її чесноти.

Схожі перевернуті образи мають пісні "Lily Of The West" та "On Top Of Old Smokey". Образ зрадниць прояснюється ненадовго в середині сюжету, але кінцівка повертає головним героїням позитивне сприйняття. Такому каламбуру в сприйнятті сприяють стилістичні засоби в тандемі з музичним супроводом. В "Lily Of The West" епітети з перифразом та порівнянням (*her rosy cheeks, her ruby lips like arrows pierced my breast*) в двох рядках створили образ дівчини надзвичайної краси. Метафорична антономазія та інверсія для позначення імені (*the name she bore was flora, the Lily of the West*) акцентували ніжність. Вказані принади зачарували хлопця, що підтверджує метафора (*she robbed me of my freedom*). Його поведінка протилежна до адекватної, що підкреслено перифразом (*this man of high degree, I saw him kiss my Flora*) для позначення опонента та метафорою (*blinded by my jealousy I pierced him in the breast*), щоб пояснити свій вчинок. Як результат, образ дівчини-зрадниці тьмяніє на фоні сюжетної лінії, та запам'ятовується лише по ключових словах, використаних для опису.

"On Top Of Old Smokey" зображує ще одну копію образу зрадниці. Епітети (*true love, false-hearted lover*) та метафора (*a false-hearted lover is a thief*) комплектують образ дівчини, спираючись на почуття. Гіпербола (*She'll hug you and kiss and tell you more lies than the cross ties on the railroad or the stars in the skies*) малює поведінку зрадниці, а ономатопея (*on top of Old Smokey I went there to weep*) лаконічно та точно говорить про розпач хлопця. І хоча за текстом зрадила дівчина, останній куплет доводить інше (*I lost my true lover for a courtin' too slow*), що і змінає з неї звинувачення.

Образ зрадженої дівчини ("Careless Love", "Come All You Fair And Tender Ladies"), хоча і є протилежним, має однаковий набір засобів для створення образів. В цьому випадку всі перераховані засоби описують хлопця-зрадника та розпач зрадженої дівчини. Епітети (*true love, false-hearted lover*)

для образу хлопця та ономатопея (*weep, moan*) для вираження стану дівчини повторюються в наведених піснях також. Відрізняє образ зрадниці від образу зрадженої дівчини детальніший та більш щемливий опис стану останньої. Евфемізм відзначає кінець кохання (*I'd locked my heart in a box of golden and fastened it up with a silver pin*), перифраз дає формулювання нещасливого кохання (*love was such a killing thing*), а гіпербола збільшує розміри печалі та розпачу, виражені ономатопеєю (*night and day I weep and moan*). Загалом помітно збільшується співпереживання зрадженої дівчині, ймовірно, тому, що роль жертви викликає драматичнішу реакцію.

Іронічний образ дівчини в "Clementine" теж можна віднести до попередньої категорії, адже вона є зрадженою. Проте іронія, яка нашарована на зраду, читається виразніше. Опис зовнішності Клементайн за допомогою порівняння (*light she was and like a fairy*) та класичних епітетів (*ruby lips*), типових для опису дійсно красивих дівчат, повтор для вираження почуття розлуки з нею (*How I missed her! How I missed her! How I missed my Clementine!*) сприймаються різко та болісно після порівняння для опису її взуття (*and her shoes were number nine; herring boxes without topses sandals were for Clementine*) та метафори в кінці:

In the church yard in the canyon where the myrtle doth entwine,

There grows roses and other posies fertilized by Clementine.

Співчуття головній героїні затьмарюється почуттям несправедливості завдяки контрасту дій та емоцій. Ця сумна пісня має веселу мелодію, яка швидше продукує іронічний ефект, ніж сум.

Асоціальний образ дівчини ("New York Girls", "Cripple Creek", "There Is Tavern In The Town") представлений дівчатами легкої поведінки. Образ повторює алгоритм створення образу красивої дівчини. Тобто він ніби і позитивний через порівняння (*as sweet as any wine*) та епітет (*baby blue eyes* та *sweet kisses; dark damsel*) для опису красивої зовнішності та вражень, але опис поведінки за допомогою порівняння (*they jump on a boy like a dog on a bone*) та епітету з назвою кварталу притонів (*Bowery girl*) розставляє всі крапки над «і». Незважаючи на всі негативні нюанси, образ загалом позитивний, а пісні швидше описують негативно чоловіка, який зраджує свою кохану.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Підбиваючи підсумки, слід наголосити на подібності образів дівчини та дружини. Більшість дівчат зображена красунями, які надихають протилежну статтю на хоробрі поступки. Пісня віддзеркалює суспільство, а тому і певна кількість пісень з образами зрадниць, вбивць та дівчат легкої поведінки присутня. Проте, на відміну від реального осуду суспільством, пісні носять гіперболізоване сприйняття світу та проблем. Якщо це кохання, то до смерті, якщо зрада, то вона сприймається як кінець життя. Тому пісні з негативними образами як дружин, так і дівчат сприймаються ідеальними красунями. Результати свідчать про правильність інтегрованого підходу до аналізу пісенних текстів, тому подальші розвідки у цьому руслі з фокусом на чоловічі чи дитячі образи є перспективними.

**ЛІТЕРАТУРА**

1. Beard C. A. Book of history of the United States / C. A. Beard, M. R. Beard. – New York : The MacMillan Company, 1921. – 396 p.
2. Galperin I. R. Stylistics / I. R. Galperin. – М. : Higher School Publishing House, 1971. – 343 p.
3. Nettl B. Theory and method in ethnomusicology / B. Nettl. – New York : Free Press, 1964. – 306 p.
4. Panasenko N. Musical and linguistic means of creating images in traditional and popular American songs / N. Panasenko // Review of Arts and Humanities. – 2014. – № 1. – P. 23–43.
5. Perone E. J. Songs of the Vietnam conflict (Music Reference Collection) / E. J. Perone. – USA : Greenwood, 2001. – 184 p.
6. Shakhovsky V. I. English stylistics / V. I. Shakhovsky. – М. : Librokom, 2008. – 232 p.
7. Skrebnev Y. M. Fundamentals of English stylistics / Y. M. Skrebnev. – М. : Astrel, 2000. – 224 p.
8. Appleby A. America's all-time favorite songs / A. Appleby, J. Stone. – New York ; London ; Sydney : Amsco Publications, 1991. – 398 p.
9. Osman A. H. If you feel like singing / A. H. Osman, J. McConochie. – USA, 1993. – 95 p.
10. Raph Th. The American song treasury. 100 Favorites / Th. Raph. – New York : Dover Publications, 1986. – 406 p.